

Aantekeningen over Chrysomelidae in Nederland (Coleoptera)

RON BEENEN & JAAP WINKELMAN

BEENEN, R. & J. K. WINKELMAN, 1989. NOTES ON CHRYSOMELIDAE IN THE NETHERLANDS (COLEOPTERA). – *ENT. BER., AMST.* 49 (5): 69-71.

Abstract: Recent records of the following rare species are given: *Macrolea appendiculata* (Panzer), *M. mutica* (Fabricius), *Zeugophora scutellaris* Suffrian, *Chrysolina oricalcia* (Müller) and *Longitarsus holsaticus* (Linnaeus). Some specimens of *Zeugophora scutellaris* found in Gouda and Spakenburg are intermediate between the typical *Z. scutellaris* and the ab. *frontalis* Suffrian; the latter was also present in the material from Spakenburg. It was experimentally affirmed that *Pedicularis palustris* L. is a foodplant for *Longitarsus holsaticus*.

Marsburg 13, 3437 GN Nieuwegein
Waverstraat 36-III, 1079 VM Amsterdam

Gedurende de afgelopen jaren zijn bij het onderzoek van Nederlandse bladkevers herhaalde malen interessante waarnemingen gedaan die hier kort aangehaald worden. Voor het aandragen van gegevens en/of kevers danken wij B. Brugge, G. Duursema, G. v. Ee, Th. de Jong, M. A. Hielkema en G. v. d. Velde.

Macrolea appendiculata (Panzer)

Van deze weinig waargenomen soort werden op 28 oktober 1980 diverse exemplaren verzameld door G. v. d. Velde in een oude rivierarm nabij Nijmegen (col. G. v. d. Velde en col. R. Beenen). De dieren werden waargenomen aan de wortels van watergentiaan (*Nymphoides peltatus* (Gmel.) O. Kuntze). *M. appendiculata* is moeilijk te onderscheiden van *M. mutica*. Warchalowski (1985) geeft naast uitwendige kenmerken ook afbeeldingen van de mannelijke genitaliën voor het onderscheiden van deze twee soorten. Doordat van beide soorten verscheidene individuen uit elk één populatie voorhanden waren (zie ook bij *M. mutica*) konden deze kenmerken vergeleken worden. Het blijkt dat de dieren uit één populatie zo sterk kunnen verschillen in lengte en andere uitwendige kenmerken dat een determinatie op grond van deze kenmerken niet mogelijk is. De mannelijke genitaliën zijn echter nogal ver-

schillend en bij beide soorten zo constant van vorm dat deze voor het onderscheid zeer bruikbaar zijn. In fig. 1 t/m 4 staan de aedeagi van beide soorten afgebeeld. Bij dorsaal aanzicht blijkt dat de aedeagus van *M. appendiculata* breder is, de zijden parallel en dicht bij de top sterk versmald.

M. mutica (Fabricius)

De bekendste vindplaats van deze brakwatersoort is Marken. Door de verzoeting van het IJsselmeer is deze vindplaats verloren gegaan en is de soort lang niet meer waargenomen. B. Brugge en B. v. Aartsen verzamelden *M. mutica* echter recent bij Camperduin, achter de Hondsbosse Zeewering (pers. med. B. Brugge). Tijdens de provinciale milieu-inventarisatie van Noord-Holland werden op 25 mei 1987 verscheidene exemplaren verzameld te Zijpe en op 2 september 1 exemplaar in de Muy te Texel (leg. G. Duursema, col. G. v. Ee en col. R. Beenen). Voor het verschil met *M. appendiculata* zie bij die soort.

Zeugophora scutellaris Suffrian

Op 16 september 1983 werd te Gouda op populier één exemplaar van deze zeer zeldzame soort waargenomen door A. J. Hielkema (col.

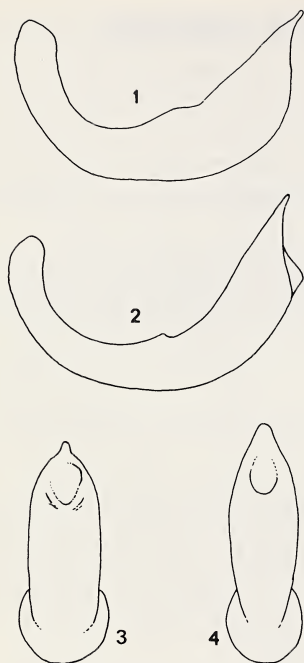

Fig. 1-4. Aedeagi van twee in Nederland voorkomende *Macrolea*-soorten. 1, 3, *M. appendiculata* (Panzer); 2, 4, *M. mutica* (Fabricius). 1-2, lateraal aanzicht; 3-4, dorsaal aanzicht.

M. A. Hielkema). Dit dier is bijzonder vanwege een zwarte vlek op de schedel welke bij de typische vorm egaal geel van kleur is. Op 21 en 22 september 1988 werden te Spakenburg en Amersfoort in totaal negen exemplaren geklopt van *Populus nigra* L. (leg. en col. R. Beenen). Eén van de dieren uit Spakenburg heeft eveneens een zwarte vlek op de schedel. Hier werd echter ook een exemplaar aangetroffen met een geheel zwarte schedel; dit dier behoort tot de ab. *frontalis* Suffrian die door Steinhausen (1985) als aparte soort wordt beschouwd. De ab. *frontalis* heeft een geheel zwarte schedel en een zwart schildje. De dieren met een zwarte schedelvlek kunnen beschouwd worden als een overgang tussen de typische vorm van *Z. scutellaris* en de ab. *frontalis* Suf-

frian. Reeds Jolivet (1948) wees op het voorkomen van allerlei overgangen tussen *scutellaris* en *frontalis*.

Chrysolina oricalcia (Müller)

Deze als zeldzaam bekend staande soort is de laatste jaren vaker waargenomen. In Culemborg werden in maart en april 1982 t/m 1984 grote aantallen aangetroffen in ingegraven emmers ten behoeve van padden-overzetacties (leg. Th. de Jong en G. v. Ee). Deze dieren konden gevoed worden met fluitekruid (*Anthriscus sylvestris* L.) en spoedig werden er eieren afgezet. Alleen in de schemering en 's nachts waren de dieren actief. Ook de larven werden gevoed met fluitekruid. De nieuwe generatie verscheen vanaf mei. Na gericht zoeken op deze voedselplant kon deze soort ook in Vinkeveen (Botshol, september 1984, leg. en col. R. Beenen), Utrecht (juni 1985, leg. en col. G. v. Ee) en Amsterdam (juni 1985 en april 1987, leg. J. Winkelman) gevonden worden.

Longitarsus holsaticus (Linnaeus)

Deze weinig algemene soort werd op 3 mei 1984 in enkele exemplaren verzameld nabij Veenendaal (leg. en col. R. Beenen). De dieren werden waargenomen op moeraskartelblad (*Pedicularis palustris* L.), welke aan de rand van een sloot groeide. Heikertinger (1914) nam deze soort in de bergen nabij Salzburg vretend waar aan *Veronica beccabunga* L. Om zekerheid te krijgen over de voedselplant van de dieren uit Veenendaal werden op 7 mei 1987 nog enkele exemplaren op dezelfde plaats verzameld en met een gaaf blad van *Pedicularis palustris* in een buisje geplaatst. Al spoedig werden de bladeren aangevreten. Het vermoeden van Everts (1903) dat moeraskartelblad een voedselplant is voor *L. holsaticus* wordt hiermee bevestigd.

Literatuur

- EVERTS, E., 1903. *Coleoptera Neerlandica* 2: i-iv, 1-796. Martinus Nijhoff, Den Haag.
HEIKERTINGER, F., 1914. Die Phytökologie der Tiere als selbständiger Wissenszweig. - *Wien. ent. Ztg* 33: 15-35.

- JOLIVET, P., 1948. Les Orsodacnidae de la faune française.
— *Miscnea ent.* 45: 33-46.
- STEINHAUSEN, W. R., 1985. *Zeugophora frontalis* suffr.,
eine eigene Art. — *Ent. Bl. Biol. Syst. Käfer* 81: 148-152.

- WARCZALOWSKI, A., 1985. Chrysomelidae. Stonkowate.
Czesc I. *Fauna Polski* 10: 1-273.

Geaccepteerd 23.xii.1988